

Differences between Men and Women around the Sexual Instinct and its Effects on the society: The Interaction of Islamic Evidences and Modern Psychology

Zahra Ilam¹ | Ghazal Zandkarimi²

Abstract

Maintaining and strengthening the institution of the family, depends on the accurate knowledge of its two main pillars, namely man and woman. Knowing these two pillars will clarify the direction of cultural actions. Islamic studies show that women are ahead of men in terms of sexual powers, motivation and stimulation. But on the other hand, they have much higher modesty and power of control. This issue is clearly evident from the laws and rules legislated for women. Regardingly, psychological studies also confirm that sexual desire and behavior in women is associated with potential institutional and genetic inhibition. According to new psychological findings, women use sexual desire and behavior to form a family and establish a construction for parenting. Whereas, sexual desire and behavior are not institutionally the basis of family formation for men. These findings represented that maintaining the foundation of the family and structuring the society depends primarily on the woman and the control of her sexual desire and management.

Keywords: Family, Gender difference, Hijab, Self-control, Sexual instinct.

DOR: 20.1001.1.26454955.1402.18.64.5.3

1. Corresponding Author: Assistant Professor, Doctor of Islamic Jurisprudence and Law, Director of the Department of Islamic Jurisprudence and Islamic Law, Refah Faculty. lamee@refah.ac.ir
2. Assistant Professor, Ph.D. in General Psychology, Director of Psychology Department of Refah Faculty.

تفاوت جنسی زنان و مردان و آثار آن در احکام مربوط به پوشش؛ مقایسه ادله اسلامی و یافته‌های علمی در روانشناسی

زهرا لامع^۱ | غزال زندکریمی^۲

چکیده

حفظ و تقویت نهاد خانواده در گرو شناخت دقیق دو رکن اصلی آن یعنی زن و مرد است. شناخت این دو رکن سمت و سوی اقدامات فرهنگی را روشن می‌کند. این مقاله با روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از منابع تفسیری و روایی و مطالعات جدید روانشناختی، در پی بررسی این هدف است که با توجه به تفاوت‌های زن و مرد در قوای جنسی، برای حفظ و صیانت حریم خانواده، ضرورت بازداري و حجاب در زنان در کنترل و مهار غریزه جنسی و رعایت آداب رفتاری به چه صورت است. نتایج مطالعات اسلامی نشان می‌دهند زنان از نظر قوای جنسی، ایجاد انگیزه و تحریک‌کنندگی مقدم بر مردان هستند. اما در مقابل از حیا و قدرت کنترل بسیار بالاتری برخوردار هستند. این موضوع از آداب و احکام تشریح شده برای زنان کاملاً پیداست. از طرفی مطالعات روانشناختی نیز تأیید می‌کنند که میل و رفتار جنسی در زنان با بازداری نهادین و ژنتیکی بالقوه‌ای همراه است. طبق یافته‌های جدید روانشناختی، زنان میل و رفتار جنسی را جهت تشکیل خانواده و پایه‌گذاری مبنایی برای فرزندپروری بکارمی‌گیرند. درحالی‌که مردان، میل و رفتار جنسی به طور نهادین مبنای تشکیل خانواده ندارد. این یافته‌ها نشان دادند که حفظ نهاد خانواده و ساختارمند کردن جامعه در درجه اول به زن و کنترل میل جنسی او و مدیریت آنان بستگی دارد.

کلیدواژه‌ها: تفاوت جنسیتی، خودمهارگری، غریزه جنسی، مطالعات اسلامی.

DOR: 20.1001.1.26454955.1402.18.64.5.3

۱. نویسنده مسئول: استادیار، دکتری فقه و حقوق اسلامی، مدیر گروه فقه و حقوق اسلامی دانشکده رفاه.

lamee@refah.ac.ir

۲. استادیار، دکتری روانشناسی عمومی، مدیر گروه روانشناسی دانشکده رفاه.

مقدمه

در عصری زندگی می‌کنیم که دوره جنگ رو در رو در معرکه سپری شده است. امروزه تنازع و تقابل از طریق جنگ نرم و فعالیت‌های فرهنگی صورت می‌گیرد و خانواده مهم‌ترین هدف جنگ نرم است. در چنین شرایطی تلاش برای حفظ کیان خانواده ضروری است؛ اما برای دستیابی به مسیر صحیح دفاع از آن، شناخت خانواده- و در بیان دقیق‌تر- شناخت روحیات زنان و مردان به عنوان دو رکن اساسی خانواده ضروری می‌نماید. این دغدغه، انگیزه‌ای برای تحقیق و پژوهش ایجاد کرده است. این پژوهش رویکردی دو وجهی دارد. از طرفی یافته‌های فقهی- اخلاقی و از طرف دیگر یافته‌های روانشناختی مورد مطالعه قرار می‌گیرند. ملاحظه خواهیم کرد که چه نتایجی از این مبانی دینی- روانشناختی به دست می‌آید تا ما را برای رسیدن به یک دفاع و حمایت عالمانه از کیان خانواده ارشاد کند.

رابطه جنسی در مردان و زنان از نظر ارجحیتهای هیجانی و اجتماعی، تفاوت‌های معنی‌داری را نشان می‌دهند. طبق پژوهش‌های گلداسمیت^۱ و همکاران، (۲۰۱۶) زنانی که دلبستگی آنان به شریک جنسی خود ضعیف است، رضایت جنسی پایین‌تری نسبت به زنانی که دلبستگی بالایی نسبت به شریک خود دارند گزارش می‌کنند. این یافته‌ها نشان دهنده این موضوع هستند که روابط عاشقانه در زنان اهمیت بالاتری نسبت به مردان در رابطه جنسی دارد. در مطالعه جردن^۲ و همکاران، (۲۰۲۲) نتایج نشان داد زنانی که از حمایت مردان خود مطمئن نبودند، بیشتر از سایر زنان تمایلات جنسی خود را محدود کرده و اجتناب می‌کنند.

جذابیت‌های هیجانی- اجتماعی جنسی در بین زنان و مردان، تفاوت قابل توجه و بحث‌انگیزی به دنبال دارد. در مطالعه وایت^۳ و همکاران، (۲۰۲۱) ۷۰۰۰ زن و مرد بین ۱۸ تا ۶۵ سال مورد نظر سنجی قرار گرفتند. نتایج نشان داد به طور متوسط، زنان چند برابر بیشتر از مردان به فاکتورهایی چون سن بالاتر، تحصیلات، هوش، قدرت، درآمد، حمایت‌گری و ارتباط عاطفی امتیاز می‌دهند؛ عواملی که طبق رویکرد کردارشناختی، جنس مردانه را واجد شرایط حفظ بقای نسل و حمایت می‌داند. در مقابل، تحلیل‌ها نشان دادند اولویت مردان بیشتر بر سن پایین‌تر، جذابیت فیزیکی، پهنای

1. Goldsmith, K.
2. Jordan, J.
3. Whyte, S. et al

لگن و باسن و سینه‌ها بود؛ عواملی که قدرت باروری بالاتر در زنان را بر اساس رویکرد کردارشناختی تعریف می‌کنند. از طرفی این ترجیحات در مردان و زنان، با افزایش سن کاهش می‌یابد و ترجیحات بر مبنای صفات شخصیتی، جایگزین آن می‌شوند.

جامعه از زنان انتظار دارد در عین اینکه بسیار جذاب دیده شوند، از نظر جنسی منفعل و دست نیافتنی برای مردان به نظر برسند. در دسترس بودن زنان به عنوان یک عامل جنسی، مردان را از نظر تعهد متزلزل می‌سازد. طبق یافته‌های یک مطالعه، بی‌معنی بودن و نداشتن تعهد در رابطه، تمایل مردان را به رابطه جنسی غیرمتعهد افزایش داده و به تدریج دلزدگی جنسی را نیز در آنان افزایش می‌دهد. در عین حال مردان از رابطه جنسی به عنوان یک مکانیزم مقابله‌ای و دفاع علیه حالات عاطفی ناخوشایند استفاده می‌کنند. یعنی برخلاف زنان، مردان در هنگام داشتن استرس، اضطراب و فشارهای محیطی، از رابطه جنسی به عنوان یک اهرم تخلیه استفاده می‌کنند. در این مطالعه، دلزدگی ناشی از رابطه جنسی بدون تعهد، با افزایش حمایت از نگرش‌های فحشا در مردان همراه بود (موینیان^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). بنابراین، زنان و مردان در کمیت و کیفیت غریزه جنسی متفاوتند و این تفاوت به دلیل مدل طراحی آنان در خلقت ایشان می‌باشد و بالطبع، تفاوت‌ها در نیازها و رفتار جنسی-اجتماعی آنان نیز به چشم می‌خورد. وقوف به این تفاوت‌ها، درک احکام فقهی صادر شده در زمینه مهار و کنترل رفتارهای جنسی هر دو جنس را تسهیل می‌نماید. مسأله‌ای که امروزه ذهن برخی را به خود درگیر نموده است، این است که شاید احکام مربوط به پوشش، به عنوان نوعی محدودیت و یا تحقیر زنان و بازداری آنان از محیط‌های اجتماعی در نظر گرفته شده‌اند. لذا بررسی عمیق از دو بعد مطالعات اسلامی و روانشناسی مدرن در این زمینه، ممکن است بتواند حتی امکان، ذهن محققین و پژوهشگران علوم اجتماعی را در زمینه صدور احکام حجاب و عفاف روشن‌تر نماید. مسلماً مراقبت در زمینه پوشش، کنترل رفتار، طرز برخورد و صحبت کردن با مردان، نوعی زحمت برای زنان محسوب می‌شود. اما زمانی که افراد نتوانند درک کنند که هر کاری را دقیقاً به چه علت انجام می‌دهند، ممکن است این نتیجه متبادر شود که شاید این الزامات، تنها یکسری تشریفات فرهنگی است که لزومی به رعایت آنها وجود ندارد و یا شاید اهرمی است که برای کنترل و تحقیر بکار رفته است. امروزه مسأله پوشش در جامعه ما به نوعی چالش برای بخشی از زنان تبدیل

1. Moynihan, A. B. et al

شده است که پیامدهای روانی - اجتماعی ناخوشایندی را نیز با خود به همراه داشته است. در این راستا، گمان و دیدگاه پژوهشگران این مقاله این است که احتمالاً آموزش‌ها و توضیحات علمی کافی، جهت درک احکام اسلامی، به درستی به انسان‌ها منتقل نمی‌شود. در اینکه آیا یک زن از چگونگی ساختار فیزیولوژیک خود در خصوص مسئله جنسی آگاه است؟ و اینکه آیا به اهمیت جایگاه خود به عنوان یک رهبر در مدیریت سلامت خانواده و همچنین جامعه آگاهی دارد یا خیر؟ حقیقتاً ابهام وجود دارد. آنچه که دیده می‌شود این است که زن در اکثر جوامع امروز، متمرکز بر آزادی و داشتن راحتی در پوشش خود است و از اینکه زحمت پوشش ممکن است بهایی باشد که برای حفظ چارچوب خانواده و کنترل بی بند و باری در جامعه پرداخته می‌شود، بی‌خبر باشد. احتمال دارد نگاه زنانه در درک این واقعیت که پیشکش نمودن زیبایی آن‌هم به قیمت صفر به مردان، ممکن است آنان را در تعهدمندی و مسئولیت‌پذیری نسبت به خود، زنان، خانواده و همچنین کودکان سست کند، اطلاع کافی نداشته باشند. هدف این مطالعه تطبیقی، بازبینی ضرورت حیا و خودمهارگری در کنترل و مدیریت نیروی جنسی است و اینکه با تقویت حیا در جامعه به حفظ جامعه‌ای سالم دست‌یابیم. این پژوهش، با تشریح کامل تفاوت‌های زنان و مردان در گزینه جنسی از منظر اسلام و روانشناسی مدرن به دنبال پاسخ به این سؤال پاسخ بود که آیا گزینه، نیاز و رفتارهای جنسی در دو جنس متفاوتند؟ و در صورت مثبت بودن پاسخ سؤال اول، آیا تأثیرات این تفاوت‌ها در سلامت جامعه نیز اثر گذار است؟

روش پژوهش

روش پژوهش در این مطالعه، بررسی کتابخانه‌ای منابع موجود در مطالعات اسلامی و پژوهش‌های اخیر در علوم روانشناختی در حیطه تفاوت‌های جنسی و لزوم بازداری و مراقبت جنسی بود. مطالعه سیستماتیک حاضر ارائه‌دهنده یافته‌ها در خصوص تفاوت‌های جنسیتی در ساختار مغز، تمایلات جنسی و ترجیحات دو جنس در سراسر جهان بر روی گروه‌های بزرگ در سال‌های اخیر است. هدف این است که اطلاعات موجود، بدون دستکاری گزارش شده و قضاوت نهایی را بر عهده خواننده بگذارند تا سؤال پژوهش حاضر پاسخ داده شود.

یافته‌ها

بررسی سیستماتیک یافته‌های روانشناختی

جدول زیر خلاصه‌ای از یافته‌های روانشناختی را بر اساس حوزه موضوعی و نتیجه‌گیری نشان

داده است:

سال	نویسندگان	افق محقق	افق مؤلف
۲۰۰۱	کروچور ^۱ و همکاران	تفاوت‌های زیستی-جنسی در مردان و زنان	در هیپوتالاموس مردان تعداد بیشتری گیرنده آندروژن نسبت به زنان بالغ جوان وجود دارد.
۲۰۲۲	کلاوا ^۲ و همکاران		با توجه به پیش‌سازهای عصبی مغز، با وجود فعالیت آندروژن‌ها، رفتار جنسی در مردان به‌طور ذاتی، تحریکی و در زنان، مهارتی است.
۲۰۱۹	هک و هند ^۳		در زنان، عملکرد محور هیپوتالاموس-هیپوفیز-آدرنال که پاسخ‌های هورمونی به استرس را کنترل می‌کند، در هنگام استرس به‌طور قابل توجهی بیشتر از مردان فعال است.
۲۰۱۴	بنگاسر و ولتینو ^۴		زنان به‌طور قابل توجهی پاسخ قویتری به استرس حاد نسبت به مردان دارند.
۲۰۱۰	مارتین ^۵ و همکاران		ارتباط مشخصی بین بیش‌فعالی محور هیپوتالاموس-هیپوفیز-آدرنال و بروز اختلالات عاطفی مانند اضطراب که در زنان شایع‌تر است، وجود دارد.
۲۰۱۷	وندرورن ^۶ و همکاران		تفاوت‌های جنسی در میزان کورتیزول ادرار پسران قبل و بعد از ۸ سالگی نسبت به دختران وجود دارد به این معنا که پسران بیشتر از دختران کورتیزول ترشح می‌شود. کورتیزول هورمون کاهش استرس است. این نشان می‌دهد که در زنان و مردان، تفاوت در زمینه کنترل استرس وجود دارد.

1. Kruijver, F. P. et al
2. Kelava, I. et al
3. Heck, A. L. & Handa, R. J.
4. Bangasser D. A. & Valentino, R. J.
5. Martin, E. I. et al
6. Vander-Voorn, B.

سال	نویسندگان	افق محقق	افق مؤلف
۲۰۲۱	شنگ ^۱ و همکاران	تفاوت‌های زیستی-جنسی در مردان و زنان	کمتر بودن آندروژن در مغز زنان نسبت به مردان، احتمال اختلالات مرتبط با استرس را افزایش می‌دهد
۲۰۲۲	کووال و سارکوسکی ^۲		زمانی که قصد بر ایجاد رابطه جدی و بلند مدت نیست، زنان وقت بیشتری را صرف آرایش و استفاده از لوازم آرایشی می‌کنند؛ در حالی که مردان برای بدست آوردن زیبایی خاص خود، ورزش، بدنسازی و بزرگ نمودن عضلات را ترجیح می‌دهند. اما وقتی هر دو جنس تصمیم به رابطه طولانی مدت داشته باشند، فاکتورهای ظاهری به طور جدی بررسی نمی‌شوند.
۲۰۱۶	گارزا ^۳ و همکاران	تفاوت‌های جنسی از نظر کردار شناختی	ردیابیه‌های چشمی در مردان نشان دادند، نسبت دور کمر به باسن و اندازه سینه صفات مورفولوژیکی هستند که با جذابیت زنانه مرتبط هستند. بیشترین تمرکز مردان بر روی صورت، سینه‌ها و قسمت میانی بدن زن بود که طبق دیدگاه تکاملی، ارگانهای مربوط به باروری زن محسوب می‌شوند.
۲۰۱۵	مونوز ^۴ و همکاران		ردیابیه‌های چشمی در زنان به منظور یافتن نقاط جذابیت در مورد مردان نشان دادند که چهره مرد، خصوصاً چهره اصلاح شده و شانه‌ها برای زنان از جذابیت بیشتری برخوردار است.
a۲۰۲۱	کاتون و لوئیز ^۵		مردان برای برجسته کردن عضلات سینه و شانه ورزش می‌کنند
b۲۰۲۱	کاتون و لوئیز		زنان بیشتر برای برجسته کردن باسن و باریک کردن سایز، تمرینات ورزشی انجام می‌دهند

1. Sheng, J. A. et al
2. Kowal, M. & Sorokowski, P.
3. Garza, R. et al
4. Muñoz-Reyes, J. A. et al
5. Caton, N. R. et al

سال	نویسندگان	افق محقق	افق مؤلف
۲۰۲۲	شیفرن ^۱ و همکاران	نرخ شیوع اختلال کم کاری جنسی در مردان و زنان	زنان بیشتر از مردان به اختلالات کم کاری جنسی مبتلا می شوند.
۲۰۰۰	روسن ^۲		در ۲۲ سال پیش زنان به میزان ۳۵٪ و مردان ۱۵٪ به اختلال کم کاری جنسی کلی مبتلا می شوند. درصد ابتلاهای زن به مرد در میل و برانگیختگی جنسی ۲۰٪ به ۱۰٪، اختلالات ارگاسمی ۳۰٪ به ۱۵٪ و نهایتاً اختلال درد جنسی ۱۵٪ به ۵٪ برآورد شده است.
۲۰۱۰	جیها و تاکار ^۳		اختلالات جنسی زنان در حوزه ناتوانی در ارگاسم و درد جنسی حدود ۳۰ الی ۶۰ درصد بیشتر شده است.
۲۰۱۸	مک کولمیرز ^۴ و همکاران		۴۱ درصد زنان در سراسر جهان به یکی از اختلالات جنسی (میل برانگیختگی، کم کاری، درد، ارگاسم) مبتلا هستند.
۲۰۱۹	محمدیان و دولتشاهی		حدود ۷۷ درصد زنان و ۲۳ درصد مردان در تهران اختلالات کم کاری جنسی دارند که به طور معنی داری از آمار جهانی بالاتر است.
۲۰۱۷	ناصری و همکاران		در ایران میزان شیوع کلی اختلالات جنسی زنان نسبت به مردان به درصد ۱۹/۲۰ به ۸/۸۰، در اختلال میل جنسی زنان ۶۵/۸ به ۵۷، مشکلات ارگاسم ۷۷ به ۴۳ درصد بوده است.
۲۰۲۰	انجمن روانپزشکی آمریکا ^۵		مردان به طور معنی داری بیشتر از زنان به انحرافات جنسی (یادگارخواهی، سادیسیم، مازوخیسم، چشم چرانی، هرزه‌درایی، مالشگری و کودک آزاری جنسی) مبتلا می شوند.
۲۰۱۹	جنگیز ^۶ و همکاران		انحراف جنسی، به طور کلی در مردان شایع تر است.

1. Shifren, J. L. et al
2. Rosen, R. C.
3. Jha, S. & Thakar, R.
4. McCool-Myers, M. et al
5. American Psychiatry Association
6. Cengiz, M.

سال	نویسندگان	افق محقق	افق مؤلف
۲۰۱۶	داوسون ^۱ و همکاران	نرخ شیوع انحرافات جنسی در مردان و زنان	مردان نسبت به زنان برانگیختگی بیشتری را در اکثر اعمال انحراف جنسی گزارش کردند. طبق نتایج بدست آمده، تمایلات سادیسیم (تمایل به آزار جنسی)، کودک آزاری جنسی، هرزه‌درایی (متلک انداختن و بددهنی جنسی) و مالش‌گری در مردان بیشتر از زنان بوده است
۱۳۹۶	سالاری‌فر		در پاسخ به این سوال که چه صفات روانشناختی در زن و مرد مقتضی رعایت چارچوب‌هایی در روابط عاطفی - جنسی بین زن و مرد نامحرم است، حیا، حریم طلبی، پیشگیری از نگاه جسمی و جنسی به زن، تعدیل نیاز جنسی در روابط انسان، لزوم مهار نیاز به خودآرایی در زنان، و نیاز به سلامت روانی و جسمی را از اقتضاعات رعایت عفاف و پوشش مناسب زن و مرد نامحرم می‌داند.
۱۳۹۷	جهانشاهی و خداپخش احمدی	روانشناسی دین در بررسی	آموزش حیا در کاهش اعتیاد به اینترنت و رفتارهای پرخطر جنسی در زنان و مردان تأثیر معنادار دارد و به آنان کمک می‌کند تا خودکنترلی بیشتری در مواجهه با هرزه‌نگاری داشته باشند.
۱۳۸۸	نورعلیزاده میانجی	تفاوت‌های جنسی - اجتماعی	در مدل مصون سازی رفتار جنسی جهت پیشگیری از انحرافات در متون اسلامی، نکاح و عفاف را راهی برای ارضای سالم نیاز جنسی معرفی نموده است. این مدل دارای اصول، برنامه‌ها و راهکارهای گسترده‌ای است که با توانمندسازی افراد، گزینه جنسی آنان را تدبیر، هدایت و مصون از انحراف نموده و باعث بروز رفتار جنسی بهنجار و زندگی آرام و متعالی در کنار خانواده می‌شود
۱۳۹۵	ذوالحسینی و خوشدل روحانی		در نظام اخلاق روایی شیعه، حیا فضیلتی پایدار و بنیادین، خوشتنداری مبتنی بر معرفت و حافظ کرامت نفس آدمی است که البته افراط و تفریط در آن زیانبار است

1. Dawson, S. J. et al

سال	نویسندگان	افق محقق	افق مؤلف
۱۴۰۱	احمدپور و رضاشریف	روانشناسی دین در بررسی تفاوت‌های جنسی-اجتماعی	اثر مستقیم ضعف در دینداری و وابستگی به بی‌بندوباری بر رعایت حجاب اسلامی معنی‌دار است. در عین حال وابستگی به استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پایبندی به حجاب تأثیر منفی دارد.

بررسی سیستماتیک منابع اسلامی

در مطالعه منابع اسلامی-قرآن کریم، کتب تفسیری و روایی- این موضوع مشاهده می‌شود که زنان و مردان از نظر جنسی تفاوت‌های بسیاری دارند. این تفاوت‌ها ناشی از نقش متفاوتی است که این دو رکن در خانواده دارند. تفاوت جنسی موجب تفاوت در احکام پوشش و اهمیت ویژه احکام عفاف و حجاب برای زنان شده است. در این بخش با روش توصیفی-تحلیلی، با مطالعه کتب تفسیری و روایی، ابتدا ادله مؤید تفاوت زنان و مردان در گزینه جنسی تبیین می‌گردد و سپس آثار آن در احکام را بررسی می‌کنیم. در قرآن کریم، آیه دوم سوره نور آمده است: به هر زن زناکار و مرد زناکاری صد تازیانه بزنید.^۱ آیه کریمه در مقام بیان مجازات زنا برای زن و مرد زناکار است؛ اما آیه با «الزانیه» آغاز شده است. ابتدا زن زناکار و سپس مرد زناکار را ذکر فرموده است. در حالیکه درباره جرم‌های دیگر، رویه برعکس این است. به عنوان نمونه درباره سرقت فرموده است: دست مرد و زن دزد را قطع کنید (مانده: ۳۸)^۲ همچنین درباره موضوعات مختلف در جنبه‌های مثبت و منفی دیگر در اوامر و نواهی، مرد بر زن مقدم شده است. بدیهی است با توجه به اعجاز قرآن و اعتقاد حقّه نزول الفاظ قرآن به توسط جبرئیل بر پیامبر اکرم (صلوات اله علیه)، تمام حروف و کلمات این کتاب الهی و تقدّم و تأخرها، حکیمانه، عالمانه و عامدانه بوده است و برای ماحجت است. برای یافتن دلیل تقدّم زن در آیه، کتب تفسیری شیعه و سنی را در جدول ذیل مورد بررسی قرار می‌دهیم:

۱. الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ

۲. «وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا»

افق مؤلف	افق محقق
حکم در این آیه بر اساس غالب موارد است. زیرا زنا در زنان غالب است و زنان بیشتر دچار آن می‌شوند در حالی که درباره سرقت، خلاف این است و سرقت در مردان غالب است (میبدی، ۱۳۷۱).	غلبه زنا در زنان
آیه کریمه زنا را با زنان آغاز نموده است چون زنان بر زنا حریص‌تر از مردان هستند و این کار متوقف بر زنان است و بدون رضایت آنها انجام نمی‌شود (سمرقندی، ۱۴۱۶).	حریص‌تر بودن زنان به زنا
عرب همواره مهم‌تر را مقدم می‌کند و زانیه مهم‌تر از زانی است زیرا ننگ و عار زن به خاطر زنا بیشتر است و حرص زن بر زنا بیشتر است و قبیح زنا برای زنان شدیدتر و قدرت زن بر زنا کاملتر است (رسعنی، ۱۴۲۹).	قدرت بیشتر زنان بر زنا
اگر زن مرد را به طمع نیندازد و او را راه ندهد و از خود متمکن نکند و به اصطلاح مجوز ارتباط را صادر نکند، مرد به هوس نمی‌افتد و امکان ارتباط پیدا نمی‌کند. زن در این ارتباط اصل و اول است و به خاطر همین آیه با ذکر زن شروع شده است. در حالی که آیه بعد که درباره نکاح است می‌فرماید: مرد زناکار جز زناکار یا مشرک را به همسری نگیرد و زن زناکار جز مرد زناکار یا مشرک را به همسری نگیرد (نور: ۳) (زمخشری، ۱۴۰۷). ^۱	ایجاد انگیزه زنا از طرف زن
علت تقدم زانیه بر زانی این است که زن خود را به مرد عرضه می‌کند و برخلاف جرایم دیگر، انگیزه زنا در زن بیشتر و شهوت در زنان قوی‌تر و بیشتر است (صدیق حسنخان، ۱۴۲۰؛ بیضاوی، ۱۴۱۸؛ شیخ علوان، ۱۹۹۹ م).	غلبه شهوت در زنان
علت تقدم زانیه بر زانی، قبیح‌تر بودن زنا برای زنان است و شهوت در زنان قوی‌تر از مردان است (طبرسی، بی تا).	
نقش زن در ایجاد روابط نامشروع و فراهم آوردن مقدمات آن از مرد بیشتر است؛ به همین دلیل حکم زانیه قبل از زانی آمده است (قرآنی، ۱۳۸۸).	ایجاد مقدمات زنا و دعوت به زنا از طرف زنان
تقديم ذکر زانیه بر زانی شاید نکته‌ای داشته باشد و آن اینکه: معمولاً جاذبه و گرایش و دعوت به فساد و بزهکاری از جهت زن است و از این طرف شروع می‌شود. برخلاف مسئله سرقت که غالباً از طرف مرد است (جوادی آملی، ۱۳۹۰).	

مؤید دیگر بر مطلب مورد بحث در کتب روایی است. در یک نگاه گذرا به کتب اربعه روایی متوجه می‌شویم که در روایات صادره از معصومین (علیهم‌السلام)، مسئله مقایسه غریزه جنسی در زن و مرد مطرح بوده است؛ تا حدی که در کتاب شریف کافی در بخش نکاح بابی تحت عنوان: «فضل شهوه النساء علی شهوه الرجال» وجود دارد. این روایات برتری شهوت زنان بر مردان را با عناوین مختلفی ذکر می‌کنند که در ذیل به بعضی از آنها اشاره می‌شود:

۱. الزانی لا ینکح إلا زانیة أو مشرکة و الزانیة لا ینکحها إلا زان أو مشرک

افق مؤلف	افق محقق
امیر المؤمنین(ع): خداوند شهوت را ده جزء آفرید و نه جزء آن را در زن قرارداد و یک جزء را در مرد (کلینی ^۱ ، ۱۳۶۳).	شهوت در زن بیشتر از مرد است.
امام صادق(علیه السلام): خداوند برای هر زن شکیبایی و کنترل شهوت ده شهوت ده مرد را داراست (کلینی ^۲ ، ۱۳۶۳).	قدرت کنترل و شکیبایی متناسب با شهوت در زن قرار داده شده است.
امام صادق(علیه السلام): به زنان توانایی شهوت ۱۲ مرد و صبر و شکیبایی ۱۲ مرد داده شده است (کلینی ^۳ ، ۱۳۶۳).	
امام صادق(ع): زن ۹۹ برابر مرد لذت و شهوت دارد ولی خداوند حیا و شرم را برای او القا کرده است (کلینی ^۴ ، ۱۳۶۳).	شرم و حیا برای کنترل شهوت در زن قرار داده شده است.

اکنون با توجه به این اختلاف جنسی زن و مرد، نگاهی به آثار آن در احکام حجاب و قوانین رفتاری تشریح شده برای آنان می‌افکنیم. با تأمل در این احکام در می‌یابیم که طرز رفتار و پوشش زن در جامعه بسیار بیشتر از مرد مورد توجه شارع مقدس قرار گرفته است. این احکام کاملاً در ارتباط با زندگی اجتماعی زن در خارج از چارچوب خانواده است. به چند مورد از این احکام و آداب در جدول ذیل اشاره می‌کنیم.

افق مؤلف	افق محقق
(احزاب: ۵۹) «پیامبر به همسران و دختران و به زنان مومنان بگو: جلیب‌های (روسری‌های بلند) خود را بر خویش فروافکنند. این کار برای اینکه شناخته نشوند و مورد آزار قرارنگیرند بهتر است» ^۵ . جلیب در آیه کریمه به معنای چادر یا پوشش بزرگ است که هم سر را می‌پوشاند و هم گردن را و هم گریبان و سینه را. این پوشش علامت عفت زنان است و باعث می‌شود اوباش به دنبال اینها راه نیفتند. پوشیدن جلیب دو اثر دارد: اولاً زن شناخته نمی‌شود که کیست. ثانیاً شناخته می‌شود به این عنوان که عقیف است و اهل فسق و فجور متعرض وی نمی‌گردد (جوادی آملی، ۱۳۹۲؛ طباطبایی، ۱۳۷۴).	حکمت تشریح حجاب حفظ عفت زنان است.
(نور: ۳۰) «به مردان مؤمن بگو دیدگان خویش را فرو اندازند و عورات خویش را	حجاب در مردان

۱. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ): خَلَقَ اللَّهُ الشَّهْوَةَ عَشْرَةَ أَجْزَاءَ فَجَعَلَ تِسْعَةَ أَجْزَاءِ فِي النِّسَاءِ وَجُزْءًا وَاحِدًا فِي الرِّجَالِ
۲. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ): إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ لِلْمَرْأَةِ صَبْرَ عَشْرَةِ رِجَالٍ فَإِذَا هَاجَتْ كَانَتْ لَهَا قُوَّةُ شَهْوَةِ عَشْرَةِ رِجَالٍ
۳. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ): أَنَّ النِّسَاءَ أُعْطِينَ بَضْعَ اثْنَيْ عَشَرَ وَصَبْرَ اثْنَيْ عَشَرَ
۴. أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ): يَقُولُ فَضَّلْتُ الْمَرْأَةَ عَلَى الرَّجُلِ بِتِسْعَةٍ وَتِسْعِينَ مِنَ اللِّدَّةِ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَى عَلَيْهِنَّ الْحَيَاءَ
۵. يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءُ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلْبَابِهِنَّ ذَلِكَ أَذْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ

افق مؤلف	افق محقق
نگهدارند که این برایشان بهتر است». در این آیه کریمه، دو حکم به عنوان وظیفه مردها بر شمرده شده است: اول اینکه مردها باید چشمشان را نگاه حرام نگه دارند و چشم پوشی کنند و دوم اینکه اندام تناسلی‌شان را مستور کنند. آیه عام است و مجمل هم نیست. بنابراین اصل بر چشم پوشی است و جواز نظر به وجه و کفین و قدمین نیاز به دلیل دارد. اما بیش از این نیز بر مردها واجب نیست. (جوادی آملی، ۱۳۹۰)	منحصر است در حفظ نگاه از حرام و پوشاندن عورت
(نور: ۳۱) «و به زنان مؤمن بگو چشم فرو اندازند و عورات خود را حفظ کنند و زینت‌های خود را جز آنچه آشکار است، ظاهر نسازند و باید که مقنعه‌هایشان را به گریبان‌ها کشند و زینت خود را آشکار نکنند جز برای شوهرانشان یا... و مبادا پای خویش را به زمین بکوبند تا آنچه از زینتشان که پنهان است آشکار شود» ^۱ . در این آیه علاوه بر این دو حکم، برای زنان، چهار حکم دیگر اضافه بر احکام مردان دارد: عبارت «ولا یُبدینَ زینتَهُنَّ إِلَّا ما ظَهَرَ مِنْهَا» به این معنی که زن باید تمام اندام خود را بپوشاند مگر آن قسمتی که ظاهر است که طبق روایات، وجه و کفین و قدمین است. در همین مسئله هم نکته قابل توجه این است که عدم وجوب پوشاندن وجه و کفین و قدمین به این معنا نیست که مرد می‌تواند نگاه کند. هیچ تلازمی بین عدم وجوب ستر و جواز نظر وجود ندارد. زیرا جواز نظر برای مردان در آیه قبلی به طور عام ممنوع شده است (جوادی آملی، ۱۳۹۰). در آیه کریمه، کلمه ابداء به معنای اظهار است و منظور از زینت زنان، مواضع زینت است زیرا آشکار کردن و اظهار خود زینت مثل گوشواره و دستبند حرام نیست. بلکه آشکار شدن دست و گردن و بناگوش که محل زینت است حرمت دارد (طباطبایی، ۱۳۷۴).	حجاب در زن منحصر به حفظ نگاه و عورت نیست بلکه محل زینت نیز باید پوشانده شود.
«وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ» منظور از خُمُر جامه‌ای است که زن سر خود را با آن می‌پوشاند و اضافه آن را بر سینه‌اش آویزان می‌کند (طباطبایی، ۱۳۷۴). این لباس مقنعه‌ای است که باید آنقدر وسیع باشد که گردن را بپوشاند و علاوه بر آن گریبان و سینه را هم بپوشاند (جوادی آملی، ۱۳۹۰).	
«لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ...»: این عبارت از آیه کریمه، ابداء جایز را تشریح می‌فرماید. زن می‌تواند اندام (غیر از اندام تناسلی) و زینت خود را فقط به محارم خود نشان بدهد.	

۱. قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ بُعُولَتِهِنَّ... وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ...

فصلنامه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده

افق مؤلف	افق محقق
«وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ»: زنان نباید پاهای خود را محکم به زمین بزنند تا صدای زیورآلاتشان از قبیل خلخال و دستبند به صدا در نیاید.	صدای زیورآلات زن نباید شنیده شود
(احزاب: ۳۲) خطاب به همسران پیامبر: «شما اگر تقوا به خرج دهید با زنان دیگر برابر نیستید. پس در سخن گفتن خضوع نکنید و مثل سایر زنان آهنگ صدا را فریبده نسازید» ^۱ این امور بین زنان پیامبر و سایر زنان مشترک است پس اینکه می فرماید «شما مثل سایر زنان نیستید» برای تأکید است. منظور از خضوع در کلام به معنای نازک کردن و لطیف کردن آهنگ صدا در مقابل مردان است تا اینکه مرد را دچار نگاه حرام و خیال‌های شیطانی کند و شهوتش را برانگیزاند و در نتیجه آن مردی که در دل بیمار است به طمع بیفتد. سپس «وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا» به معنای سخن گفتن به گونه‌ای که عرف اسلامی آن را بپسندد است (طباطبایی، ۱۳۷۴). از این آیه کریمه به دلیل اولویت می‌توان حکم را به همه زنان سرایت داد زیرا وقتی به زنان پیامبر که بیشترشان پیر و سالخورده بودند هشدار داده می‌شود که با کرشمه و ناز سخن نگویند، به طریق اولی زنان جوان و زیبا باید این حکم را رعایت کنند (قرائتی، ۱۳۸۸).	علاوه بر حجاب، نحوه صحبت کردن با نامحرم نیز باید رعایت شود.
امیرالمؤمنین (علیه‌السلام): جامه‌های ضخیم بپوشید زیرا هر کس جامه نازک بپوشد دینش هم نازک و ضعیف می‌شود. (صدوق، ۱۳۶۲).	بین حجاب و حفظ دین ارتباط وجود دارد.
امام صادق (علیه‌السلام) به نقل از امیرالمؤمنین: ای مردم عراق! به من خبر رسیده‌است که بانوان شما در خیابان‌ها به مردان تنه می‌زنند؛ آیا شما حیا و شرم نمی‌کنید؟ (کلینی، ۱۳۶۳).	نحوه حضور در جامعه نیز باید با رعایت فاصله از نامحرمان باشد.
امیرمؤمنان علی (علیه‌السلام): آیا خجالت نمی‌کشید و غیرت نمی‌کنید که زنانان به بازارها می‌روند و با کفار عجم ازدحام می‌کنند؟! (کلینی، ۱۳۶۳)	

با توجه به آیات ۳۰ و ۳۱ سوره نور و با لحاظ روش قرآن کریم باید گفت: قرآن کریم احکام مشترک بین زن و مرد را غالباً به صورت جمع مذکر می‌آورد. مثلاً می‌فرماید: «قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ» که شامل زن و مرد می‌شود. تعبیرات قرآن معمولاً زن را در برابر مرد ذکر نمی‌کند؛ مگر در احکام مهم. مثلاً در جاهلیت، زن استقلال مالی نداشت بنابراین در آیه کریمه زن را جداگانه در برابر مرد قرار داده است: «لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ» (نساء: ۳۲). در جریان

۱. يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنَّ اتَّقِيْنَ فَلَ تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا

حجاب و عفاف بخاطر اهمیت مسئله، زن و مرد را جدا در دو آیه ۳۰ و ۳۱ سوره نور ذکر فرمود. معلوم است مسئله حجاب بسیار اهمیت دارد. همچنین درباره مردان دو حکم و جوب غضب بصر و حفظ فروج آمده است؛ اما برای زنان چهار حکم اضافه بر این دو آمده است. پس حجاب برای زن مهمتر است. در واقع می‌توان گفت حکم حجاب اختصاص به زن دارد و مردان موظف به پوشاندن غیر اندام تناسلی نیستند.

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه سیستماتیک بر روی یافته‌های روانشناختی نشان دادند که در درجه اول، بزرگی حجم کلی مغز در مردان نسبت به زنان مشابه با تفاوت‌ها در قد و وزن، از نظر ساختاری کم و کاستی نشان نمی‌دهد، بلکه کارکردهای مغز در دو جنس متفاوتند. در هیپوتالاموس مردان تعداد بیشتری گیرنده آندروژنی در جهت گیری جنسی، رفتار جنسی و هویت جنسی نسبت به زنان بالغ جوان وجود دارد و در این رابطه، مردان ایمنی آندروژنی بیشتری نسبت به زنان دارند. آندروژن بیشتر، پتانسیل عصبی تحریکی را در ارگانهای مغز انسان افزایش می‌دهند. بنابر فعالیت آندروژنها در مغز، رفتار جنسی در مردان به دلیل افزایش گیرنده‌های آندروژنی به طور ذاتی تحریکی و در زنان مهارتی است (کلاوا و همکاران، ۲۰۲۲). از طرفی، مطالعات زیادی حاکی از افزایش ترشح کورتیزول (هورمون کاهش دهنده استرس) در مردان نسبت به زنان به دلیل افزایش گیرنده‌های آندروژنی هستند (هک و هند، ۲۰۱۹). این مطالعات نشان می‌دهند که زنان نسبت به مردان استرس بیشتری تجربه می‌کنند. اینطور می‌توان گفت که زنان برای درک خطر توانمندی ذاتی و ژنتیکی دارند. در نتیجه، داشتن پتانسیل عصبی مهارتی جنسی، کاهش ترشح کورتیزول و افزایش استرس بالقوه به دلیل گیرنده‌های آندروژنی کمتر، زنان را برای ارزیابی محیط بر مبنای خطر و تمایل به بدست آوردن امنیت و حمایت، برنامه‌ریزی می‌کند. بر این اساس، می‌توان این احتمال را داد که زنان امنیت و حمایت در رابطه جنسی را به لذت صرف و ماجراجویی ترجیح می‌دهند. این یافته روان شناختی در مغایرت با مطالعات اسلامی از این نظر قرار می‌گیرد که در مسائل مربوط به تمایلات جنسی، زن مقدم بر مرد معرفی شده است. گزینه جنسی در زن قوی‌تر و قدرت او بر ارتباط جنسی کامل‌تر است و غالباً دعوت به فساد از طرف زن است. در عین حال قدرت کنترل شهوت در زن بسیار بیشتر از مرد است.

دوم اینکه، زنان و مردان هر دو با مشاهده نشانه‌های ظاهری برانگیخته کننده جنس مخالف، به یک میزان تحریک می‌شوند و در این زمینه هیچ یک نسبت به دیگری برتری ندارند. تمرکز زنان بر جذابیت فیزیکی مردان روی چهره اصلاح شده عضلات سینه و شانه و در مقابل تمرکز مردان بیشتر بر رنگ پوست، باسن و سینه زنان بوده است (کووال و سارکوسکی، ۲۰۲۲). طبق کردارشناسی، چهره نماد تشکیل رابطه و شانه و سینه، ملاک‌هایی برای حمایتگری محسوب می‌شوند. در مقابل باسن و سینه، ملاک‌هایی برای باروری هستند. این یافته‌ها باز هم تأکید نمودند که معیارهای برانگیختگی جنسی برای زنان با نیاز آنان به تعهد و حمایت اجتماعی همخوانی دارد (کاتون و همکاران، ۲۰۲۱). طبق مطالعات اسلامی نیز دلیل تمرکز آداب و احکام ویژه حجاب و عفاف در بانوان به دلیل تقویت نهاد خانواده است. در نتیجه به نظر می‌رسد برای تقویت نهاد خانواده، اگرچه زن و مرد هر دو باید برغرائز خود کنترل داشته باشند، اما این موضوع در زن از اهمیت حیاتی برخوردار است. توصیه فراوان به رعایت پوشش اسلامی و رعایت اصول دینی در رفتار و معاشرت با مرد نشانگر اهمیت بیشتر کیفیت حضور زن در جامعه است.

سوم اینکه نتایج مطالعات در خصوص نرخ ابتلا به اختلالات جنسی، نشان دادند، زنان نرخ بیشتری از ابتلا به اختلالات میل برانگیختگی، درد جنسی و ارگاسم نسبت به مردان را نشان می‌دهند. همانطور که می‌دانیم، اختلالات کم‌کاری جنسی، همگی با درون‌ریزی^۱ (داشتن صفاتی چون خجالت، شرمساری، احساس گناه، عذاب وجدان، غم، ناامیدی و اضطراب) همبستگی بالایی دارند (بلدر^۲، ۲۰۰۷). این نشان می‌دهد، زنان بیشتر به مشکلات درون‌ریز جنسی مبتلا می‌شوند و نرخ ابتلای آنان در این نوع اختلالات بالاتر از مردان است. درون‌ریزی به خودی خود ناشی از خود مهارگری بالا در رفتار است که نشان می‌دهد، بازداری و مهار جنسی در زنان بیشتر از مردان است (شیفرن و همکاران، ۲۰۲۲؛ محمدیان و دولت‌شاهی، ۲۰۱۹). طبق بسیاری از مطالعات تجربی فوق، به نظر می‌رسد زنان برنامه ریزی طولانی مدت، همراه با یافتن منابع حمایت، تعهد، آرامش و تشکیل خانواده را با میل جنسی همراه می‌کنند و زمانی که در رابطه بین فردی آنان این مؤلفه‌ها کم‌رنگ شوند، میل جنسی ارزش خود را از دست داده و کم‌کاری جنسی شیوع می‌یابد. این یافته در مغایرت با مطالعات اسلامی که مطرح می‌نمایند شهوت در زن بسیار بیشتر مردان است قرار می‌گیرد؛ زیر

1. Introversion
2. Balder, E. A.

ابتلاء بیشتر به مشکلات درون‌ریز به این معنی است که فرد کمتر امکان ابراز رفتارهایی خاص را به طور غریزی دارد.

چهارم اینکه، تمایل به انحرافات جنسی دیگر آزار مانند: سادیسم، کودک آزاری جنسی، هرزه‌درایی و مالش‌گری نرخ شیوع بیشتری در مردان نسبت به زنان نشان داده است. انحرافات جنسی در حیطه صفات برون‌ریز^۱ قرار می‌گیرند؛ صفاتی همچون خشم، نفرت، چالش‌گری، پرخاش و مقابله به مثل. صفات برون‌ریز همبستگی مثبت معنی‌داری با بالا بودن تستوسترون و آندروژن نشان می‌دهند؛ هورمون‌هایی که اثبات شده در مردان بیشتر از زنان ترشح می‌شود (تاجیما‌پوزو^۲ و همکاران، ۲۰۱۵). بنابراین یافته‌ها، ابراز جنسی، بدون مهارگری و بازداری، در مردان بیشتر از زنان است. اینطور می‌توان استدلال کرد که انحراف جنسی، با تمایل شدید و افسار گسیخته جنسی و بدست آوردن لذت به هر قیمتی؛ حتی به قیمت آزار دادن شریک جنسی و رفتارهای غیر قانونی همراه است. در این میان، انحرافات همچون سادیسم، کودک آزاری، هرزه‌درایی و مالش‌گری که بیشترین آسیب را به شریک جنسی می‌زنند در مردان بیشتر از زنان دیده شده است (جنگیز و همکاران، ۲۰۱۹؛ داوسون و همکاران، ۲۰۱۶). این یافته نیز در مغایرت با مطالعات اسلامی در خصوص این مطلب که تمایل زنان بیشتر از مردان است قرار می‌گیرد. اما از طرفی دیگر، چنانچه از نظر علوم روانشناختی، تأکید یافته‌ها بر آسیب‌پذیری اجتماعی و روانی بیشتر زن نسبت به مرد است، به نظر می‌رسد، بازداری، دقت و حفظ پوشش کماکان به عنوان راه حلی جهت محافظت از خود در نظر گرفته می‌شود. چرا که در روانشناسی نیز آسیب‌پذیری با تمایل بیشتر به بازداری و محافظت از خود همبستگی دارد (ویلیامز^۳ و همکاران، ۲۰۲۱).

در پنجمین نتیجه‌گیری در مورد تفاوت‌های جنسیتی از نظر اجتماعی، دیده شد که عشق و روابط عاشقانه برای زنان، مهم‌تر از مردان است و مردان تمایل جنسی بیشتر و پایداری به زنان جذاب و در عین حال، دست‌نیافتنی نشان می‌دهند (چردن و همکاران، ۲۰۲۲). در مقابل، فاکتورهایی مانند در دسترس بودن، بی‌معنی بودن و نداشتن تعهد در رابطه، تمایل مردان را به رابطه جنسی غیرمتعهد افزایش داده و به تدریج دلزدگی جنسی، کاهش مسئولیت و تمایل به گسترش فحشا را در آنان

1. Extroversion

2. Tajima-Pozo, K. et al

3. Williams, C. M. et al

افزایش می‌دهد (وایت و همکاران، ۲۰۲۱). همسو با مطالعات اسلامی مطرح می‌شود که شرم و حیای فراوانی در زن قرار داده شده‌است که می‌تواند صبر و شکیبایی لازم در مقابل تمایلات جنسی را به دست‌ییاورد. اگر زن شهوت خود را کنترل نکند و حیا را در خود تضعیف کند جامعه به فساد کشیده می‌شود. دلیل تمرکز آداب و احکام ویژه حجاب و عفاف در بانوان به همین دلیل است. این نشان می‌دهد که حفظ یک جامعه سالم و بدور از فحشاء و حفظ نهاد خانواده تا چه میزان بر خودکنترلی و محافظت از خود در زنان بستگی دارد.

یکی از محدودیت‌های مطالعه سیستماتیک فوق، عدم توجه به عامل فرهنگ در بررسی تفاوت‌های جنسی بین زن و مرد است. امکان دارد که فرهنگ‌های مختلف، تفاوت‌های خاصی را خصوصاً از نظر اجتماعی و هیجانی در بین دو جنس نشان دهند. در عین حال، عدم توجه به شخصیت و هوش نیز یکی دیگر از نقدهای وارد به پژوهش‌های یاد شده است. مسلماً زنان و مردان با ویژگی‌های شخصیتی، سطح هوش و شاکله متفاوت، ارجحیت‌های متفاوت‌تری در خصوص گرایش، هویت، تمایل و رفتار جنسی دارند که در پژوهش‌های یاد شده به آنها پرداخته نشده است. پیشنهاد می‌شود مطالعات بعدی به بررسی سیستماتیک در خصوص نقش هوش، شخصیت و فرهنگ در ترجیحات جنسی زن و مرد بپردازد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- قرآن کریم
- احمد پور، علی و رضاشریف، علی. (۱۴۰۱). "بررسی رابطه باورهای دینی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر التزام به حجاب اسلامی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی)". *فصلنامه پژوهش‌های اخلاقی*؛ ۱۲(۴۸)، ۱-۱۷
- أبی داود، سلیمان بن أشعث سجستانی. (۱۴۲۰). *سنن أبی داود*. قاهره: دارالحدیث.
- بیضاوی، عبدالله بن عمر. (۱۴۱۸). *أنوار التنزیل و أسرار التأویل*. بیروت: دار إحياء التراث العربی.
- جوادی آملی، عبدالله. (۱۳۹۰ و ۱۳۹۲). *تفسیر تسنیم*. <http://esra.ir>
- جهانشاهی، محدثه و خدابخش، احمد. (۱۳۹۷). "اثربخشی آموزش حیا بر کاهش اعتیاد به اینترنت و رفتارهای پرخطر". *فصلنامه مطالعات اسلام و روانشناسی*؛ ۱۲(۲۳)، ۱-۲۲
- ذوالحسینی، فرزانه و خوشدل روحانی، مریم. (۱۳۹۵). "حیاء فضیلتی بنیادین یا هیجانی زودگذر". *فصلنامه پژوهش‌های اخلاقی*؛ ۷(۲)، ۴۵-۶۵
- رسعنی، عبدالرزاق بن رزق الله. (۱۴۲۹). *رموز الكنوز فی تفسیر الکتاب العزیز*. مکه مکرمه: مکتبه الأسدی.
- زمخشری، محمد بن عمر. (۱۴۰۷). *الکشاف*. بیروت: دار الکتاب العربی.
- سالاری فر، محمدرضا. (۱۳۹۶). "مبانی روان‌شناختی حجاب و عفاف با تأکید بر متون اسلامی". *فصلنامه مطالعات اسلام و روانشناسی*؛ ۱۱(۲۱)، ۱۰۶-۱۷۷
- سمرقندی، نصرین محمد. (۱۴۱۶). *تفسیر السمرقندی المسمی بحرالعلوم*. بیروت: دارالفکر.
- شیخ علوان، نعمه الله بن محمود. (۱۹۹۹). *الفواتح الإلهیه و المفاتیح العیبه*. قاهره: دار رکابی للنشر.
- صدیق حسن خان، محمد صدیق. (۱۴۲۰). *فتح البیان فی مقاصد القرآن*. بیروت: دار إحياء التراث العربی.
- صدوق، علی بن بابویه. (۱۳۶۲). *الخصال*. قم: جامعه مدرسین.
- طباطبایی، محمد حسین. (۱۳۷۴). *المیزان فی تفسیر القرآن*. مترجم: محمد باقر موسوی. قم: جامعه مدرسین.
- طبرسی، فضل بن حسن. (بی تا). *مجمع البیان فی تفسیر القرآن*. ترجمه حسین نوری همدانی. تهران: فراهانی.
- قرائتی، محسن. (۱۳۸۸). *تفسیر نور*. تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.
- کلینی، محمد بن یعقوب. (۱۳۶۳). *الکافی*. تهران: دار الکتب الإسلامیه.
- میبدی، احمد بن محمد. (۱۳۷۱). *کشف الأسرار و عده الأبرار* (معروف به *تفسیر نوحه عبدالله انصاری*). تهران: امیرکبیر.
- نور علیزاده میانجی، مسعود. (۱۳۸۸). "مدل اسلامی «مصون‌سازی» رفتار جنسی با تأکید بر پیشگیری و درمان انحراف‌ها و مشکلات جنسی". *فصلنامه مطالعات اسلام و روانشناسی*؛ ۳(۵)، ۱۰۷-۱۱۴
- American Psychiatry Association (2020). *Diagnostic & Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Revision, Text Revision*. Washington, DC: American Psychiatry Association Publishing.

- Balder, E. A. (2007). Introversión: Relationship with mental well-being. MA Thesis, Iowa: University of Northern Iowa.
- Bangasser, D. A., & Valentino, R. J. (2014). "Sex differences in stress-related psychiatric disorders: neurobiological perspectives". *Frontiers in Neuroendocrinology*, 35, 303–319.
- Caton, N. R., Evans, K. C., & Lewis, D. M. G. (2021a). Human intersexual courtship. Manuscript submitted for publication, School of Psychology, The University of Queensland.
- Caton, N. R., & Lewis, D. M. G. (2021b). Intersexual and intra-sexual selection for neck musculature in men: Attractiveness, dominance, and actual fighting success. School of Psychology, University of Queensland.
- Cengiz, M., Cezayirli, E., Bayoglu, B., Asliyukse, H. & Kocabasoglu, N. (2019). "Catechol-O-Methyltransferase Val158Met and brain-derived neurotrophic factor Val66Met gene polymorphisms in paraphilic sexual offenders". *Indian Journal of Psychiatry*; 61(3), 253-257.
- Dawson, S. J., Bannerman, B. A., Lalumière, M. L. (2016). "Paraphilic interests: An examination of sex differences in a nonclinical sample". *Sexual Abuse*; 28(1), 20-45.
- Heck, A. L., Handa, R. J. (2019). "Sex differences in hypothalamic-pituitary-adrenal axis' response to stress: an important role for gonadal hormones". *Neuropsychopharmacology*; 44(1), 45-58.
- Garza, R., Heredia, R., & Cieslicka, A. (2016). "Male and female perception of physical attractiveness: An eye movement study". *Evolutionary Psychology*; 14(1), 1-16.
- Goldsmith, K., Dunkley, C., Dang, S., & Gorzalka, B. (2016). "Sexuality and romantic relationships: investigating the relation between attachment style and sexual satisfaction". *Sexual and Relationship Therapy*, 31, 1-16.
- Jha, S., & Thakar, R. (2010). "Female sexual dysfunction". *European journal of obstetrics, gynecology, and reproductive biology*, 153(2), 117–123.
- Jordan, J., Vandelto, J., Heesacker, M., & Larson-Konar, D. (2022). "Do women withhold honest sexual communication when they believe their partner's manhood is threatened?" *Social Psychological and Personality Science*. In Press.
- Kelava, I., Chiaradia, I., & Pellegrini, L. (2022). "Androgens increase excitatory neurogenic potential in human brain organoids". *Journal of Nature*, 602, 112–116.
- Kowal, M.; Sorokowski, P. (2022). "Sex Differences in Physical Attractiveness Investments: Overlooked Side of Masculinity". *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3842), 1-17.
- Kruijver, F. P., Fernández-Guasti, A., Fodor, M., Kraan, E. M., & Swaab, D. F. (2001). "Sex Differences in Androgen Receptors of the Human Mamillary Bodies Are Related to Endocrine Status Rather Than to Sexual Orientation or Transsexuality". *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*; 86(2), 818–827.
- Martin, E. I., Ressler, K. J., Binder, E., & Nemeroff, C. B. (2010). "The neurobiology of anxiety disorders: brain imaging, genetics, and psycho-euroe-endocrinology". *Clinics in Laboratory of Medicine*; 30(4), 865–891.
- McCool-Myers, M., Theurich, M., Zuelke, A. et al. (2018). "Predictors of female sexual dysfunction: a systematic review and qualitative analysis through gender inequality paradigms". *BMC Women's Health* 18(108), 1-15.
- Mohammadian, S., Dolatshahi, B. (2019). "Sexual problems in Tehran: Prevalence and factor". *Journal of Educational Health Promotion*, 8, 217-231.

- Moynihan, A. B., Igou, E. R., van Tilburg, W. A. P. (2021). "Bored stiff: The relationship between meaninglessness, sexual sensation seeking, and promiscuous attitudes via boredom susceptibility". *Personality and Individual Differences*; 168(2021), 11295-11302.
- Muñoz-Reyes, J. A., Iglesias-Julios M., Pita M., Turiegano, E. (2015). "Facial features: What women perceive as attractive and what men consider attractive". *PLoS ONE*; 10(7), e0132979
- Nasehi, A. A., Raisi, F., Ghaeli, P., Amini, M., Yahyavi, S. T., Arabkheradmand, J. (2017). "Prevalence of sexual dysfunction among general population of Iran: Systematic review". *Iran Journal of Psychiatry Behavioral Science*, 11, e7643.
- Rosen R. C. (2000). Prevalence and risk factors of sexual dysfunction in men and women. *Current psychiatry reports*, 2(3), 189-195.
- Sheng, J. A., Tan, S. M., Hale, T. M., & Handa, R. J. (2021). "Androgens and their role in regulating sex differences: Hypothalamic/pituitary/adrenal axis stress response and stress-related behaviors". *Journal of Clinical Research and Therapy*; 2(1), 261-274.
- Shifren, J. L., Barbieri, R. L., & Chakrabarti, A. (2022). "Overview of sexual dysfunction in females: Epidemiology, risk factors, and evaluation". Official reprint from UpToDate. Available at: <https://www.uptodate.com/contents/overview-of-sexual-dysfunction-in-women-management/print>
- Tajima-Pozo, K., Bayón, C., Díaz-Marsá, M., & Carrasco, J. L. (2015). "Correlation between personality traits and testosterone concentrations in healthy population". *Indian journal of psychological medicine*, 37(3), 317-321.
- Vander-Voom, B., Hollanders, J. J., Ket, J. C. F. (2017). "Gender-specific differences in hypothalamus-pituitary-adrenal axis activity during childhood: a systematic review and meta-analysis". *Biological Sex Difference*; 8(3), 1-10.
- Whyte, S., Brooks, R. C., Chan, H. F., & Torgler, B. (2021). "Sex differences in sexual attraction for aesthetics, resources and personality across age". *PloS one*; 16(5), e025151.
- Williams, C. M., Peyre, H., Toro, R., & Ramus, F. (2021). "Neuroanatomical norms in the UK Bio-bank: The impact of allometric scaling, sex, and age". *Human Brain Mapping*; 42(14), 4623-4642.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی